

Handläggare: Pär Lundström
Telefon: 08-508 33 256

Till
Utbildningsnämnden
2007-08-23

Yttrande över ansökningar om godkännande av och rätt till bidrag för fristående gymnasieskolor och gymnasiesärskolor

Svar på remisser från Skolverket

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar följande.

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till Skolverket.

Thomas Persson
Direktör

Göran Isberg
Avdelningschef

Sammanfattning

Ansökan om godkännande och rätt till bidrag för fristående gymnasieskola prövas av Skolverket. Lägeskommunen ges möjlighet att yttra sig över ansökan. Skolverket har till Stockholms stad remitterat 82 ansökningar om etablering, utökning av befintlig verksamhet eller avknoppning inför läsåret 2008/09. Utbildningsförvaltningen har inget att erinra mot de 43 ansökningar som avser lokalisering i Stockholms stad, varav tre gäller kommunala skolor som vill knoppa av: Bernadotte, S:t Erik och Värmdö gymnasium.

De flesta av ansökningarna avser programmen i samhällsvetenskap (SP), naturvetenskap (NV) och estetik (ES). Här finns redan ett visst överutbud av platser. Årets intagning visar att några av stadens förortsskolor har svårt att fylla sina platser på programmen i samhällsvetenskap (SP), naturvetenskap (NV), handel- och administration (HP). Några av kranskommunerna och ett tiotal friskolor har också många lediga platser på dessa program samt estetiska (ES), barn och fritid (BF), media (MP) och hotell- och restaurang (HR). Bland skolor och program med idrottsprofil finns betydligt fler platser än eleverna efterfrågar.

När elevunderlaget inom några år krymper med 10-20 procentenheter kommer konkurrensen om eleverna att spetsas till ytterligare. Åldersgruppen 16-19 åringar, folkbokförda i staden, är som störst med närmare 35 000 individer under 2008-2010. Sedan sker en minskning till knappt 32 000 individer år 2015. I länet är åldersgruppen drygt 100 000 individer de tre närmaste åren för att sedan minska till drygt 80 000 individer år 2015.

Förvaltningens bedömning är därför att de senaste årens trend där allt färre godkända ansökningar leder till etablering av fristående gymnasieskolor kommer att förstärkas. Beredskapen för fortsatta effektiviseringar inom stadens egen verksamhet måste också fortsättningsvis vara god. För stadens egna förortsskolor finns redan förslag att samlokalisera grundskolans senare år med gymnasieskolan. Det finns också en ökande risk att fristående skolor tvingas avveckla sin verksamhet.

Utifrån nuvarande lagstiftning är det förvaltningens bedömning att ansökningarna var för sig inte leder till påtagliga och långsiktiga negativa effekter för stadens skolväsende.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av förvaltningsavdelningen i samarbete med utbildningsavdelningen. Underlag har inhämtats från utrednings- och statistikkontoret (USK).

Bakgrund

Ansökan om godkännande om och rätt till bidrag för fristående gymnasieskola prövas av Skolverket. Stadens remissvar ska vara Skolverket tillhanda senast den 15 september.

Det är Skolverkets uppgift att bedöma om utbildningen ger de kunskaper och färdigheter som skolan ska förmedla. Skolverket ska inte bevilja rätt till bidrag om skolans verksamhet bedöms medföra påtagligt negativa följder för skolväsendet i lägeskommunen (9 kap. 6 § och 8 § skollagen).

Enligt förordning 1996:1206 1kap. 2 § ges lägeskommunen möjlighet att yttra sig över ansökan. Kommunens yttrande ska i första hand innehålla en beskrivning av friskoleetableringens ekonomiska, organisatoriska och pedagogiska konsekvenser för kommunens skolväsende, speciellt om kommunen bedömer att konsekvenserna blir påtagligt negativa.

Enligt Skolverket bör kommunens yttrande innehålla uppgifter om bl a elevunderlag och elevflöden samt en värdering av om den fristående skolans verksamhet tillför något till stadens utbildningsutbud. Planerade organisatoriska förändringar som krävs oberoende, respektive beroende, av starten av den fristående skolan är andra uppgifter som gärna ska tas med. Om den ansökande skolan redan är etablerad i staden och ansöker om tillstånd för att utöka verksamheten med ytterligare skolår vill Skolverket gärna ta del av eventuell information som framkommit om staden utnyttjat sin insyns rätt vid något tillfälle.

Elevantal i sökande skolor för etablering ht 2008

Skolverket har till Stockholm stad remitterat 82 ansökningar avseende godkännande av och rätt till bidrag för fristående gymnasieskolor och fristående särskolegymnasium från och med läsåret 2007/08. Totalt 43 ansökningar avser etablering i Stockholms stad, vilket motsvarar närmare 10 000 nya platser vid full utbyggnad. I kranskommunerna har 39 ansökningar inkommit motsvarande drygt 7 000 platser vid full utbyggnad. En kortfattad beskrivning av respektive ansökan återfinns i bilaga 1 och 2.

Gymnasieskolan i Stockholms stad - övergripande organisation

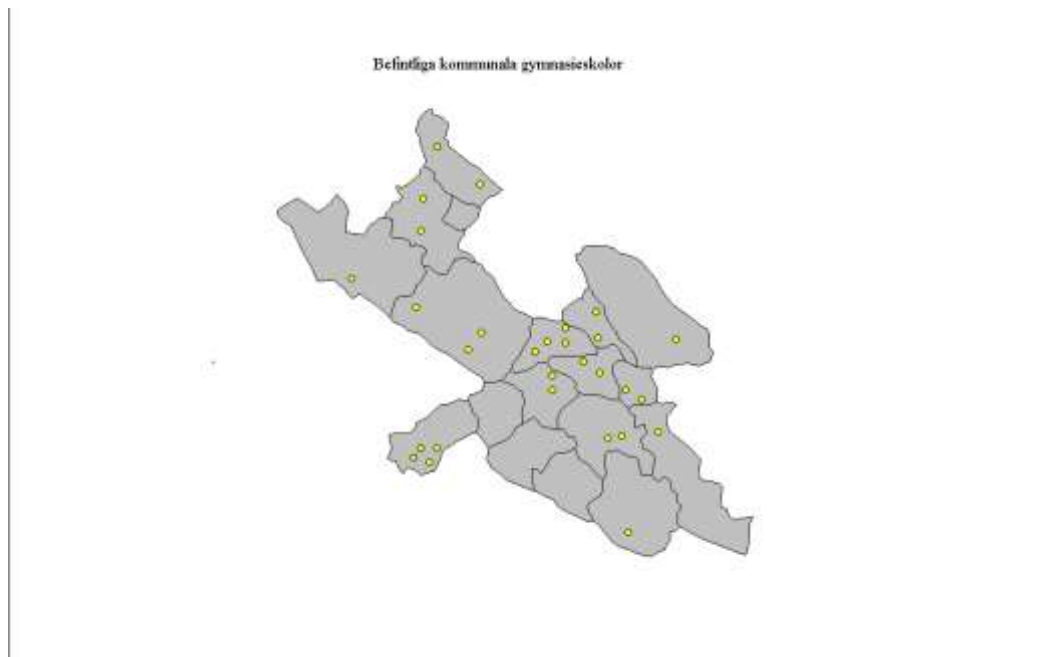
Ansvar för de kommunala gymnasieskolorna ligger fr o m 1 juli 2007 på utbildningsförvaltningens gymnasieavdelning. Inför 2007 års gymnasieval fanns drygt 80 gymnasieskolor etablerade i staden, varav 29 kommunalt drivna¹. Utbildningsutbudet är stort och mycket varierat. Såväl kommunala som fristående skolor är mer eller mindre profilerade vad gäller programutbud, inriktningar och arbetssätt. Alla nationella program och inriktningar erbjuds. Det finns dessutom ett stort antal specialinriktningar mot internationalisering, språk, estetik, idrott, djur, media, körsång mm..

Geografisk lokalisering

Ungdomarna väljer, tillsammans med sin familj, gymnasieskola utifrån olika faktorer där geografiskt avstånd spelar allt mindre roll. Innerstaden fungerar som en magnet och där återfinns de skolor som har högst intagningspoäng, oavsett om de är kommunala eller fristående. De kommunala skolorna är relativt jämnt fördelade över staden, se nedan.

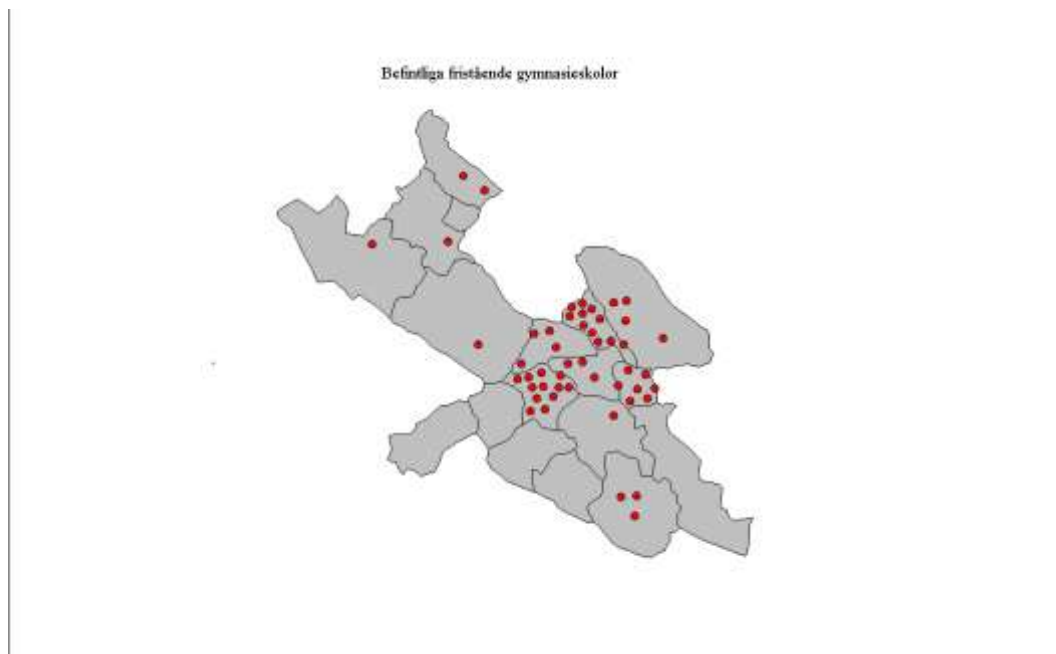
¹ ”Guide till program och gymnasieskolor 2007” samt www.gymnasieintagning.se.

Kommunala gymnasieskolor i Stockholms stad - lokalisering per stadsdel

De verksamma fristående gymnasieskolorna i staden är koncentrerade till innerstaden och Liljeholmen, se nedan. Årets ansökningar förstärker detta mönster.

Fristående gymnasieskolor i Stockholms stad – lokalisering per stadsdel

Elevunderlag

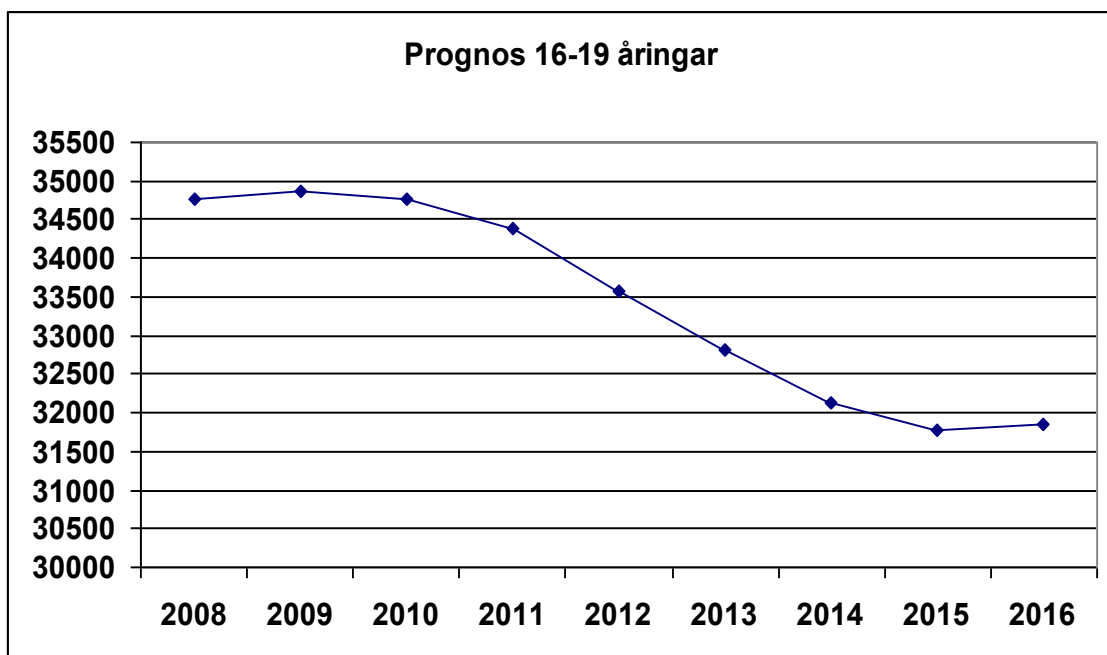
Under de närmaste tre åren är åldersgruppen 16-19 åringar i staden som störst, närmare 35 000 individer. Antalet 16-åringar börjar minska redan 2009, vilket leder till att åldersgruppen 16-19 åringar prognostiseras vara knappt 32 000 individer år åren 2015-16.

I länet är åldersgruppen 16-19 åringar drygt 100 000 individer år 2008-10 för att sedan minska till bara drygt 80 000 individer år 2015.²

Befolkningsprognos för ungdomar 16-19, Stockholms stad 2008-2016

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Förändring över perioden
16 år	8587	8350	8349	7928	7713	7541	7579	7543	7779	-808
17 år	8422	8701	8476	8478	8072	7864	7697	7732	7696	-726
18 år	8797	8621	8894	8682	8685	8297	8095	7933	7965	-832
19 år	8956	9189	9039	9298	9104	9108	8747	8554	8402	-554
	34762	34861	34758	34386	33574	32810	32118	31762	31842	-2 920

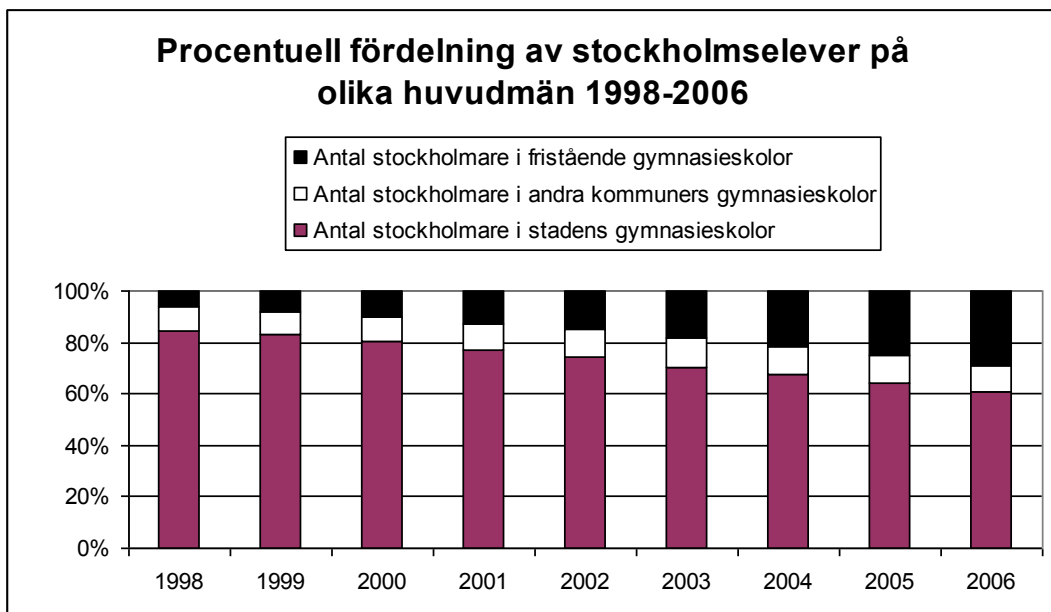
Källa: USK:s områdesdatasystem 20070615

² Regionplane- och trafikkontoret, Befolkningsprognos 2006:3 för perioden 2006-2015.

Fördelning av elever mellan olika huvudmän

Antalet folkbokförda i Stockholms stad som valde kommunal skola låg på ungefär samma nivå år 2005 som tio år tidigare. Eftersom antalet stockholmare i åldrarna 16-18 år samtidigt ökade från 17 481 till 23 584 har andelen som valt en fristående gymnasieskola successivt ökat från fyra till tjugofem procent år. Andelen elever som valt att studera i andra kommuner eller landsting har hållit sig relativt konstant, se nedan.

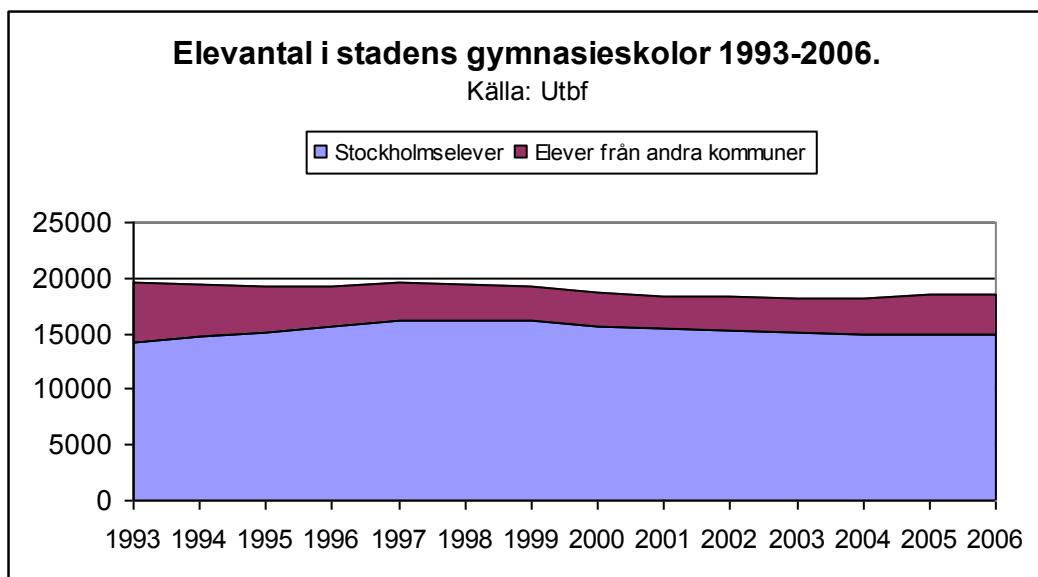

År	Antal stockholmare i stadens gymnasieskolor	Antal stockholmare i andra kommuners gymnasieskolor	Antal stockholmare i fristående gymnasieskolor
1995	14 690	1 549	749
1996	15 183	1 625	838
1997	15 684	1 824	943
1998	16 169	1 899	1 149
1999	16 272	1 739	1 558
2000	15 734	1 862	2 051
2001	15 399	2 122	2 518
2002	15 310	2 247	3 118
2003	15 133	2 347	3 955
2004	14 955	2 460	4 806
2005	15 128	2 534	5 888
2006	14 870	2 613	7 051

Källa: USK:s områdesdatabas och UtbF statistik

Elevantalsprognos för gymnasieskolan

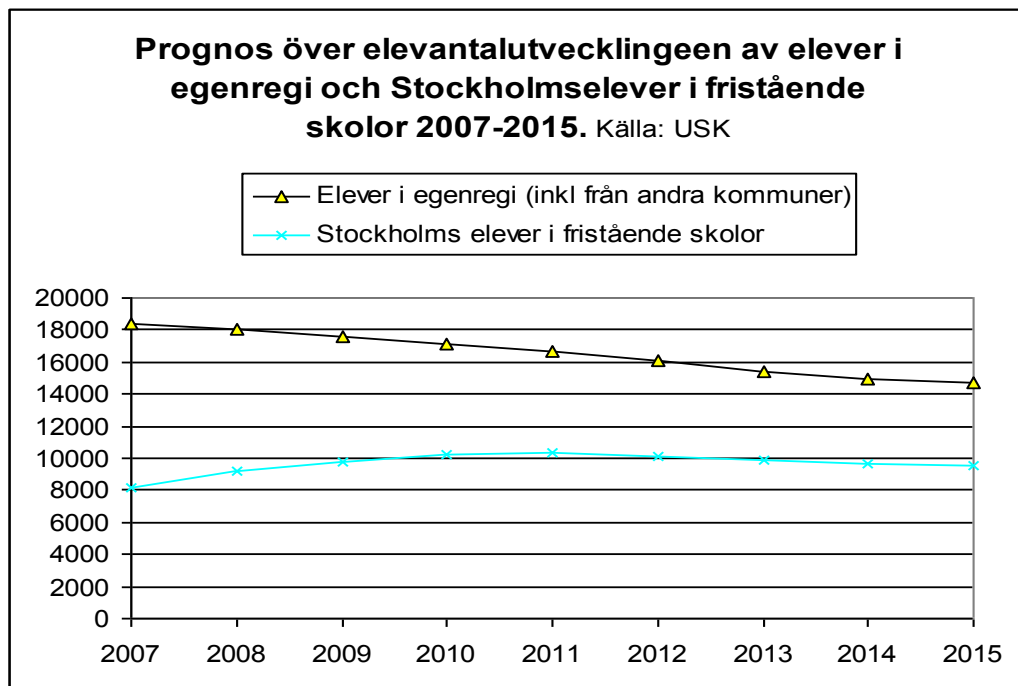
På uppdrag av stadsledningskontoret har USK, i samarbete med utbildningsförvaltningen, utarbetat en elevantalsprognos för gymnasieskolan 2007-2015. Elevantalsprognosen bygger på tre datakällor: stadens officiella befolkningsprognos, Regionplane- och trafikkontorets (RTK) befolkningsprognos för länet samt elevregister som tillhandahållits av utbildningsförvaltningen.

Enligt elevantalsprognosen sjunker elevantalet i egenregi med cirka 3 600 personer mellan 2007-2015. Nedgången kan relateras till den demografiska utvecklingen av befolkningen i åldern 16-19 år i länet, men också till att de fristående gymnasieskolorna ökat sin marknadsandel från fyra till 25 procent den gångna tioårsperioden.

Det är dock svårt att bedöma utvecklingen av elevantalet i fristående skolor eftersom det inte går att förutsäga hur många ansökningar som godkänns av Skolverket, hur många av dessa skolor som sedan startar och hur många elever de attraherar. Exempelvis startade 10 av de 18 fristående skolor som ansökte om etablering i Stockholms stad 2005. För övriga länet var motsvarande siffra 9 av 11. Av de 17 som förra året ansökte om etablering i Stockholms stad har fyra funnits som sökbara alternativ under våren, i länet 11 av 20.

Prognosen över utvecklingen av elevantalet i kommunala respektive fristående skolor bygger på följande antagande. Mellan 1993-2006 minskade elevantalet i de kommunala skolorna i genomsnitt med tre procentenheter per år. Mellan 2007-2011 antas förskjutningen i marknadsandelar successivt att upphöra. Fr o m år 2012 antas elevandelarna i kommunala och respektive fristående skolor vara stabila, se följande diagram.

Gymnasieprogrammen – utbildningsutbud

Eftersom länet i allt större utsträckning fungerar som en gemensam gymnasierregion har Kommunförbundet Stockholms Län (KSL) sedan 2001 varit en arena för diskussion om ökat samarbete kring utbudet av gymnasieutbildningar. I drygt tre år har KSL ansvarat för en gemensam webbdatabas för ansökan och intagning till gymnasieskolorna i länet och i oktober övertar KSL ansvaret för intagningen till gymnasieskolan. KSL kommer också att driva frågan om behovet av att teckna programvisa samverkansavtal och uppmuntra kommunerna att i större utsträckning planera utbud gemensamt³. Med den annalkande minskningen av antalet elever blir detta särskilt viktigt då det redan finns ett visst överutbud av platser inom programmen för naturvetenskap (NV), samhällsvetenskap (SP), handel (HP) och estetik (ES).

De flesta ansökningar om etablering av fristående gymnasieskolor avser just NV, SP och ES. Det innebär att för varje ny utbildningsplats som efterfrågas av en elev kommer att leda till motsvarande effektivisering på någon annan skola. Eftersom eleverna i staden, och länet, söker sig mot innerstaden är risken stor att skolor i stadens och länets ytterområden drabbas av vikande elevunderlag.

De senaste årens minskade efterfrågan av utbildningsplatser inom teknikprogrammet (TE) och medieprogrammet (MP) reflekteras i ett fåtal ansökningar om nyetablering.

³ Utbildningsnämndens verksamhetsplan II, avsnitt 4.5.5 Regional samverkan inom gymnasieutbildningen

På HV:s inriktningar frisör och florist är söktrycket fortsatt stort men den mättade arbetsmarknaden förklarar sannolikt den enda ansökan - utan stöd från näringsidkarna kan inte de nödvändiga praktikplatserna anordnas.

Trots en fortsatt hög efterfrågan från elever och arbetsmarknad finns bara ett fåtal ansökningar om etablering inom de tyngre yrkesförberedande programmen.

Ett fåtal ansökningar avser det individuella programmet (IV).

Ansökningar om godkännande av fristående gymnasieverksamhet – antal platser i Stockholms stad, fördelat per program.

Utbildningsvägar och planerat antal platser hos huvudmän som ansöker om att starta gymnasieverksamhet hösten 2008 presenteras översiktligt i nedanstående tabell. Fullt utbyggd syftar i de flesta fall på år 2010.

Program	Första året	Fullt utbyggt
Barn- och fritidsprogrammet	60	180
Byggprogrammet	90	270
Elprogrammet	30	90
Energiprogrammet	30	90
Estetiska programmet	280	840
Handels- och administrationsprogrammet	40	120
Hantverksprogrammet	50	150
Individuella programmet	40	120
Medieprogrammet	30	90
Naturvetenskapsprogrammet	700	2100
Omvårdnadsprogrammet	35	105
Samhällsvetenskapsprogrammet	770	2310
Teknikprogrammet	60	180
TOTALT	2 215	6 645

Slutgiltig intagning juni 2007

Till Stockholms stads kommunala gymnasieskolor fanns sammanlagt 5206 behöriga förstahandssökande till 5666 platser på nationella och specialutformade program. 5200 sökande tagits in, vilket innebär att den kommunala organisationen har 466 lediga platser. Cirka 440 behöriga sökande, folkbokförda i Stockholms stad, har inte kunnat tas in enligt sina önskemål.

Liksom tidigare år är det svårast att få en plats på NV på Kungsholmens gymnasium, det gäller även deras engelskspråkiga variant. Andra utbildningar som kräver höga poäng är NV på Södra Latin och Norra Real samt SP på Södra Latin.

De lediga platserna finns framförallt inom SP och NV på Tensta, Farsta och Brännkyrka. Hässelby har lediga platser på SP och MP.

I länet finns många lediga platser på SP, NV, HP och MP, framförallt i Nynäshamn, Haninge, Södertälje och Solna.

Ett tiotal friskolor har för närvarande bara 50 – 70 %-ig beläggning på SP och NV. Flera skolor med idrottsprofil har många tomma platser, Kunskapsgymnasiet i Orminge och Andreasgymnasiet har bara fått sökande till ca tio procent av sina platser.

Förvaltningens samlade synpunkter

De flesta av årets ansökningar gäller SP, NV och ES. För dessa program råder det redan en viss överetablering. Lagstiftningen ger dock inget utrymme för en kommun att på denna grund avråda från nyetablering av fristående gymnasieskolor.

Istället är det svårigheterna att finna lämpliga lokaler, till rimliga kostnader, i attraktiva lägen, som avgör om en godkänd ansökan också leder till att den fristående skolan startar. Av fjolårets 17 ansökningar ledde bara fyra till start höstterminen 2007 (ht 06 startade 10 av 18). Förvaltningens bedömning är därför att mindre än fjärdedel av årets ansökningar kommer att leda till etablering av en ny fristående gymnasieskola.

År 2011 prognostiseras antalet 16-åringar, folkbokförda i staden vara nästan 700 färre än toppåret 2008. I länet är motsvarande minskning av nytillkommande gymnasieelever nästan 3 000 individer.

Eftersom några av stadens förortsskolor, några kommuner i länet och ett antal friskolor har svårt att rekrytera redan i år kommer minskningen av elevunderlaget ytterligare att skärpa konkurrensen. Detta kommer att ställa helt nya krav på stadens arbete med att anpassa utbudet till efterfrågan. T ex finns förslag om att samlokalisera grundskolans senare år med gymnasieverksamhet i Farsta, Tensta och Brännkyrka.

Sannolikt måste gymnasieavdelningen också utveckla beredskap för att ta emot elever från fristående skolor som inte längre kan bedriva sin verksamhet. Elevmätningarna i september blir en första viktig indikation på vilka fristående skolor som har svårt att bedriva en konkurrenskraftig verksamhet.

Utifrån nuvarande lagstiftning är det förvaltningens bedömning att ansökningarna var för sig inte leder till påtagliga och långsiktiga negativa effekter för stadens skolväsende.

Bilagor

Bilaga 1: Ansökningar om godkännande av och rätt till bidrag för fristående gymnasieskolor, etablering i Stockholms stad med skolstart hösten 2008.

Bilaga 2: Ansökningar om godkännande av och rätt till bidrag för fristående gymnasieskolor, etablering i Stockholms kranskommuner med skolstart hösten 2008.